

"NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE"

FILOZOFIA

Wartenberg Dr Mścisław. *Obrona metafizyki.*

Krytyczny wstęp do metafizyki.

Kraków. Friedlein. Warszawa. Wende, 1902, 8-o, str. 158.

KRAKÓW 2020

www.ultramontes.pl

Filozofia

Wartenberg Dr Mścisław. *Obrona metafizyki.*

Krytyczny wstęp do metafizyki.

Kraków. Friedlein. Warszawa. Wende, 1902, 8-o, str. 158.

Biedna metafizyka w ostatnich czasach tyle gromów i ciosów literackich odebrała, jak zaden inny odłam filozofii. Odmawiano jej naukowego charakteru, uważano za zlepek bezkrytycznych marzeń, posądzano o szkodliwe wpływy, słowem mówiono o niej wszystko, czego ani można, ani warto było mówić. Bez wątpienia, specjalizowanie wiedzy stało się koniecznym wynikiem rozszerzania się ilościowego jej wewnętrznej zawartości. Ale poszczególne nauki: fizyczne, matematyczne, przyrodnicze, filozoficzne, literackie, teologiczne, dopiero wtedy będą miały praktyczną wartość, jeżeli, pozornie różne, połączą się węzłem jedności, jeżeli będą mogły być podporządkowane pod jedną, ogólną naukę, która by była ich macierzą duchową, która by im dawała, jako podstawę do systematycznego rozwoju, gotowe pewniki. To szczytne posłannictwo spełniała i spełnia metafizyka i spełniać je będzie, pomimo protestów i najzjadliwszych krytyk.

Obronę metafizyki przed niezasłużonymi zarzutami i nielogicznymi przeciwnikami podjął Dr Wartenberg. Przede wszystkim tłumaczy nazwę i zadania metafizyki, tudzież jej historyczny rozwój w szeregu wieków. Właściwą treść dzieła stanowią dwa rozdziały: o potrzebie i o możliwości metafizyki. Szczególnie w tym drugim autor kruszy kopie z pozytywizmem i słynnymi argumentami, jakie przeciwko metafizyce wytaczał filozof królewiecki Emmanuel Kant, w swojej "Krytyce czystego rozumu". Neokancjanie, idąc w ślady swego mistrza, przyszłość filozofii budują na uniemożliwieniu wszelkiej metafizyki. Ręka w rękę z nimi pod tym względem idą zwolennicy Herberta Spencera, którzy swym pozytywistycznym agnostycyzmem podrywają fundamenta badań metafizycznych. Trudno tutaj przytaczać bezpodstawność rozumowania przeciwników metafizyki. Trzeba by wtedy przepisać niemal całe studium Wartenberga. To tylko zaznaczam, że metafizyki faktycznie szkoła pozytywna nie zna i co za tym idzie, nic a nic jej nie rozumie. W ogóle prawie

żaden z nich naprawdę tej gałęzi wiedzy filozoficznej nie studiował. Mimo to ci panowie z dogmatyczną pewnością, jak mogą, tak uśmiercają metafizykę... literackim słowem. Po prostu złość człowieka bierze, gdy się słyszy dyletantów, rozprawiających o metafizyce. Frazeologii bez liku, napuszoneści bez miary, niezrozumienia rzeczy pełno, złej wiary do niemożliwości. Wszystko, czego nie rozumieją, odrzucają, wszystko, co nas unosi ponad drobiazgowość codziennego życia, kładą na karb metafizyki i z minkami filozoficznych faryzeuszów palą na stosie. Nie mówię tu o niewykończonej w ostatnich piętrach mózgowych młodzieży, nie mówię też o wielu salonowych mężach, udekorowanych białą kamizelką i czarnym frakiem, nie mówię na koniec o filozofujących paniach, – bo to wszystko grochowiny umysłowe, z którymi, gdybyś się porał i wodził za bary o metafizykę, z pewnością najadłbyś się kurzu i w końcu niczego nie dowiódł. Bo jakżeż takim istotom mówić o metafizyce, kiedy one nie mają pojęcia o logice. Kant, Spencer – to w każdym razie ogromne powagi naukowe. Z tymi podysputować warto i trzeba. Błędy ich filozoficzne są wynikiem fałszywego apriorystycznego założenia, czyli są to błędy naukowe i właśnie dlatego niebezpieczne. Dr Wartenberg, broniąc metafizyki, właściwie bronił całości filozoficznych badań, które według nas bez metafizyki będą tym, czym człowiek bez głowy, a tymczasem tej głowy najwięcej filozofii potrzeba. Z natury rzeczy autor musiał polemizować. Polemika jego ma dwie pierwszorzędne zalety: umiarkowanie i stanowczość, oparte na wszechstronnej znajomości przedmiotu. Gdzieniegdzie Dr Wartenberg przypnie łątkę przeciwnikom, ale jest to raczej zręczny dowcip literacki, niż złośliwość niegodna prawdziwej krytyki i obniżająca jej miarę naukową. Ks. Dr St. Pawlicki, oceniając pracę autora w "Przeglądzie Polskim", wyraża życzenie, by co prędzej ogłosił dalsze studia nad filozofią Kanta. I rzeczywiście, cenne dzieło Wartenberga *Kants Theorie der Causalität (Kantowska teoria przyczynowości)* wykazało, że jest on najzupełniej do tego przygotowany i że, gdy zechce, i polskiej literaturze filozoficznej zrobi niemałą przysługę, pogłębiając rzetelne zrozumienie zalet i błędów transcendentalnej filozofii.

Recenzja powyższa pierwotnie ukazała się w: *Notatki bibliograficzne* [opr.] przez ks. Stanisława Galla i ks. Wincentego Giebartowskiego. (Profesorów Seminarium Metropolitalnego [Warszawskiego]), Rok 1902. Wrzesień. Warszawa. Nr 9, ss. 126-127. (1)

(Pisownię nieznacznie uwspółcześniono; ilustracja i przypisy od red. *Ultra montes*).

OBRONA METAFIZYKI.

KRYTYCZNY WSTĘP DO METAFIZYKI

NAPISAL

DR. MŚCISŁAW WARTENBERG
DOCENT UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO.

„Die Probleme der Metaphysik bleiben
und plagen immerfort“.

Herbart.

„Wenn der Metaphysiker sich dazu ver-
stünde, seine Principien nur als Hypothese
hinzustellen, dann würde sich mit ihm
reden lassen“.

Liebmann.

NAKŁADEM KSIĘGARNI WYDAWNICZEJ D. E. FRIEDLEINA.
WARSZAWA E. WENDE I SP. — W KRAKOWIE 1902 ROKU.

Przypisy:

- (1) Por. 1) Ks. Dr Fryderyk Klimke SI, [Hasła etyczno-religijne monizmu. \(Odczyt publiczny, miany 12 marca w Krakowie\).](#)
- 2) Ks. Marian Morawski SI, a) [Filozofia i jej zadanie.](#) b) [Dogmat laski. 19 wykładów o porządku nadprzyrodzonym.](#)
- 3) Ks. Antoni Langer SI, a) [Rozwój wiary.](#) b) [Pojęcie o Bogu w chrześcijaństwie i u filozofów.](#) c) [Człowiek w stosunku do religii i wiary.](#) d) [Św. Tomasz z Akwinu i dzisiejsza filozofia.](#) e) [Kardynał Jan Chrzyciel Franzelin i jego znaczenie w katolickiej nauce.](#)
- 4) Bp Michał Nowodworski, a) [Wiara i rozum.](#) b) [Liberalizm.](#) c) [Chryścianizm i materializm.](#) d) [Monogenizm.](#) e) [Rekomendacja książki pt. "Homo versus Darwin, czyli sprawa o pochodzenie człowieka".](#)

- 5) Ks. René-Marie de la Broise SI, [Religia i religie.](#)
- 6) Ks. J. V. Bainvel SI, [Dogmat i myśl katolicka.](#)
- 7) Ks. Franciszek Kwiatkowski SI, [Filozofia wieczysta w zarysie.](#)
- 8) Ks. Tilmann Pesch SI, [Chrześcijańska filozofia życia.](#)
- 9) Św. Tomasz z Akwinu OP, Doktor Anielski, a) [Summa filozoficzna \(Contra Gentiles\). – Summa przeciw poganom czyli o prawdziwości Wiary katolickiej przeciwko błędom niewiernych.](#) b) [O społeczeństwie i władzy. De regimine principum I, 1-3.](#) c) [Modlitwy. Orationes.](#)
- 10) Ks. Władysław Michał Dębicki, a) [Albert Stöckl \(historyk filozofii i apologeta\).](#) b) [Wielkie bankructwo umysłowe. Rzecz o nowoczesnym skrajnym sceptycyzmie naukowo-filozoficznym.](#) c) [Wariacko-zbójecka filozofia \(Fr. Nietzsche\).](#) d) [Filozofia nicości. Rzecz o istocie buddyzmu.](#) e) [Anioł upadły. Lamennais w oświeceniu najnowszym.](#)
- 11) Ks. Andrzej Dobroniewski, [Modernizm i moderności.](#)
- 12) Por. 1) Ks. Jules Didiot, a) [Filozofia.](#) b) [Kościół.](#) c) [Herezja.](#) d) [Dusza kobiety.](#)
- 13) Ks. Dr Maciej Sieniatycki, a) [Apologetyka czyli dogmatyka fundamentalna.](#) b) [Zarys dogmatyki katolickiej.](#) c) [Modernizm w książce polskiej.](#) d) [Modernistyczny Neokościół.](#) e) [Problem istnienia Boga.](#) f) [Dogmatyka katolicka. Podręcznik szkolny.](#) g) [Etyka katolicka. Podręcznik szkolny.](#) h) [Główne zasady etyki Kanta a etyka chrześcijańska.](#) i) [System modernistów.](#)

([HTM](#))